

УДК 378.046-021.68:005.3](477.84)«XX»
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5984/2023/4.6>

Мартинів М.А.

Тернопільський національний
педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

ФІНАНСОВЕ СТАНОВИЩЕ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ІНСТИТУТУ УДОСКОНАЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ (1957–1965 РР.)

Стаття присвячена аналізу особливостей фінансового становища Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів (далі – ТІУКВ), забезпечення установи всім необхідним для проведення курсів підвищення кваліфікації освітян – від канцелярського приладдя і методичної літератури – до постільної білизни тощо. Аналізуються зміна окладу заробітної плати штатних працівників упродовж досліджуваного періоду. Фіксується зміна назв кабінетів, плинність у штатному складі працівників інституту, причини перевитрат деяких статей бюджету та додаткове фінансування ТІУКВ.

Архівні матеріали містять документи щодо кошторисного фінансування ТІУКВ, але значна їх кількість вилучена з фондів Державного архіву Тернопільської області (далі – ДАТО). Виходячи з цього, не повною мірою розкриваються питання фінансового становища у 1965 рр. Питання фінансування організації потребувало широкого вивчення, враховуючи покладені на нього завдання в сфері освіти області, зокрема тотального контролю над учителями. Інститут посідав помітне місце в процесі перепідготовки освітянських кадрів, виконував «соціальне замовлення» тодішньої радянської системи. Безперерійність навчального процесу вимагало коштів. Про це свідчать видатки, пов'язані із проведенням педагогічних читань, а кращі методичні розробки працівників, після отримання схвальних рецензій методистів ТІУКВ, публікувалися. Стаття витрат з відряджень була стабільною, необхідні кошти щороку компенсувалися обласним бюджетом.

У статті звернено увагу на службові зловживання щодо матеріальної бази освітніх закладів на основі звітів ревізійних комісій, фіксації втрат матеріальних цінностей. Наукове зацікавлення становить придбання літератури та газет відповідної тематики в «дусі» того часу. Вказано витрати на побутові витрати та їх збільшення. Зауважено, що потреби у фінансуванні зростали щороку, що зафіксовано у касових книгах, звітах бухгалтерії ТІУКВ. Якщо коштів бракувало – використовували профспілку, яка додатково фінансувала посади водія, сторожа, прибиральниці. Особливу увагу звернено на закупівлю інвентаря, канцтоварів, витрат, пов'язаних із ремонтом приміщень.

Ключові слова: Тернопільський інститут удосконалення кваліфікації вчителів, заробітна плата, статті видатків, матеріально-фінансове становище, грошова реформа.

Постановка проблеми. Актуальність досліджуваної проблеми ґрунтується на тому, що тема є специфічна, оскільки ще не вивчалася науковцями і не була предметом їх цілісного вивчення. Дослідження ТІУКВ на рівні локальної історії дасть можливість зрозуміти механізми впливу державних органів на освітян в цілому. Увага акцентована на вивченні особливостей фінансового становища інституції – як основи запровадження «передових» радянських технологій як ефективного «узурпації» учительської спільноти. «Вливання» грошей у педагогічні читання, систематичний друк методичних розробок, оплата їх рецензування: усе це скеровувалося на допомогу вчителів у його діяльності та головним чином містило агітаційний ідеологічний зміст.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ґрунтовні дослідження фінансового становища ТІУКВ фактично відсутні, за невеликим винятком окремих публікацій, у яких фрагментарно згадуються окремі аспекти його діяльності. Зокрема, І. Дрогобицький досліджував функціонування згадуваної структури як основи утвердження радянської влади на західноукраїнських землях [19]. Л. Кравчук описував ідеологічні та методичні аспекти радянської освіти Тернопільщини в 40-х рр. ХХ ст. [20]. Наукові публікації авторки статті стосуються початкової фази становлення ТІУКВ у ідеологічному, фінансовому та кадровому аспекті [21, 22, 23, 24].

Виклад основного матеріалу дослідження. З аналізу архівних документів ТІУКВ відомо, що

на 1957 р. заклад знаходився на вул. Міцкевича, 13, йому виділили видаткові кошти в сумі 569 тис. крб., з них 321 тис. крб. Закладено ресурси на заробітну плату працівників, у тому числі й нештатних в розмірі 22158 крб. На поточний рік в ТІУКВ числилося 30 осіб у відповідності зі штатним розписом. Площа приміщення закладу становила 418 м², прибудинкова територія 425 м², функціонувало 9 пічок для обігріву. Опалення обходилося в сумі 5 тис. крб., світло – 3600 крб., вода і каналізація – 3 тис. крб., ремонт приміщення – 4600 крб., ремонт інвентаря – 2 тис. крб., відрядження – 3600 крб., закупівля книг для поповнення бібліотечного фонду – 2 тис. крб., передплата журналів – 5600 крб. [1, арк. 1–7].

Особливу увагу звертаємо на видатки, пов'язані із популяризацією кращих методичних розробок педагогів області. Це включало в себе інформацію про поширення передового досвіду роботи педагогів – 3 тис. крб., рецензування доповідей на обласні педагогічні читання – 2500 крб. За кращі доповіді, представлені на педагогічних читаннях платили 3500 крб. Видатки, пов'язані з поширенням передового досвіду на педагогічних читаннях – 9200 крб., поповнення кабінетів програмами та методичною літературою – 4500 крб. [1, арк. 2–3]. Фінансово стимулювали та пропагували доповіді та методичні розробки уроків тих освітян області, що підлаштовувалися до вимог системи діючої влади. Останні були не тільки на шпальтах періодичних видань, а й отримували суттєве грошове заохочення.

На балансі інституту перебувало 72 одиниці навчального приладдя, вартість якого становила 28 800 крб., автомобіль – 12 тис. крб., столи (16 шт.) – 2400 крб., диван – 1200 крб., стільці (16 шт.) – 800 крб., доріжки (40 м) – 3200 крб., дві шафи – 1600 крб. Загалом витратна частина складала 50 тис. крб. [1, арк. 4]. Обслуговування автомобіля обходилося в 1743 крб. на один рік [2, арк. 4].

На 1958 р. сума витрат закладалася в розмірі 569 тис. крб., з них 330 тис. крб. становила заробітна плата працівників ТІУКВ, зарплата нештатних працівників – 8 тис. крб. Площа приміщення закладу не змінювалася, зменшилася кількість пічок для обігріву (7 шт.), що, ймовірно, пов'язано або з економією ресурсів або ж обмеженням на їх використання.

Канцелярські і господарські витрати склали 38 тис. крб., відрядження – 38 тис. крб., витрати на навчальні потреби – 34 тис. крб., придбання інвентаря – 50 тис. крб., капітальний ремонт при-

міщення – 9 тис. крб.. У порівнянні з попереднім роком закладено 8 тис. крб., витрачено – 11 тис. крб. Закупівля книг на суму 12 тис. крб., поповнення кабінетами методичною літературою – 4500 крб., рецензування доповідей – 2500 крб., педагогам за кращі доповіді, опубліковані в збірнику – 500 крб. (150–200 крб.), видавничі видатки, пов'язані з публікаціями – 11 500 крб. [3, арк. 1–13]. Вважаємо, що значні суми коштів виділялися на придбання інвентаря, укомплектування усім необхідним ТІУКВ, що становило основний пріоритет радянської влади. Так, освітяни за доповіді, оголошені на педагогічних читаннях, отримували 150 крб., а щомісячна зарплата прибиральниці становила 30 крб.

Привертають увагу витрати статті 3 щодо канцелярських видатків. Для роботи працівників інституту закупляли папір для друкарських машинок на 950 крб., папір для машинки-ротатора – 600 крб., канцелярський папір (в пачках) – 300 крб., афішний папір – 216 крб., копіювальний папір – 290 крб., папки – 215 крб., чорнило – 115 крб., пера, ручки, скріпки, кнопки – 250 крб., типографія – 4500 крб., зошити – 100 крб., папки-скорозшивачі – 175 крб., чорнильні прибори – 175 крб. Загалом на суму 8255 крб. Поштово-телеграфні витрати становили: абонентська плата в розмірі 1300 крб., міжміські переговори – 2400 крб., поштові марки – 2300 крб., поштові послуги – 1 тис. крб., конверти – 500 крб. Передплата газет складала 1223 крб. Вони мали промовисті ідеологічні назви: «Правда», «Піонерська правда», «Комсомольська правда», «Правда України», «Зірка», «Блокнот агітатора», «Радянська культура», «Учительська газета» та інші [3, арк. 1–6]. Половину витрат статті 3 зосереджено на типографії, а відтак можемо констатувати факт популяризації комуністичних ідей в освітянську спільноту області. Допомогати в цьому мав ТІУКВ, забезпечуючи необхідними матеріалами вчителів Тернопільської обл.

Опалення обходилося в 3100 крб., освітлення – 5100 крб., каналізація, водопостачання – 2 тис. крб., поточний ремонт – 2400 крб., ремонт дрібного інвентаря – 900 крб. Усі ці суми суттєво вирізнялися за 1957 р., хоча «перекидання» коштів з однієї статті видатків не змінювало загальної картини. Зокрема, витрати на перепідготовку учителів становили 22 тис. крб., придбання книг – 6400 крб., журналів – 5600 крб. [3, арк. 7–13].

За бюджетні кошти у 1958 р. закуплено 10 кінофільмів вартістю 27 тис. крб., дві шафи для їх збереження – 1 тис. крб., п'ять портретів – 2 тис. крб.,

автомобіль – 20 тис. крб. Введено посаду до штатного розпису ТІУКВ водія легкового автомобіля із заробітною платою 410 крб. у відповідності з листом Міністерства освіти УРСР від 8 травня 1958 р. № 18-28/649 [3, арк. 7–13]. 1958 р. можна вважати «золотим» для ТІУКВ у фінансовому аспекті за рахунок придбання автомобіля та розширення матеріально-технічної бази кабінету кіно з метою агітаційного та пропагандистського впливу на учителів Тернопільської обл. Адже сферою освіти було охоплено в основному молоде підростаюче покоління, тому візуальні форми впливу через використання кінофільмів мали позитивне значення для формування радянської ідеології.

Незважаючи на загалом прогресивні форми реалізації комуністичних ідей через використання кіно та інших форм впливу на свідомість школярів, маємо приклади зловживання службовим становищем в особі адміністрації ТІУКВ. Відомо, що 1 лютого 1958 р. у відповідності з актом приймання-передавання майна, «бувний директор ТІУКВ Шепченко Д. Е., з іншого новопризначений директор Богайчук В. І.» в присутності дванадцяти працівників інституту передав гербову печатку, затверджений бюджет на 1958 р., літературу в кількості 29180 примірників та брошур 4263 шт. Такі дії пов'язували зі зловживаннями підвідомчих установ обласного відділу народної освіти (далі – ОВНО), про що свідчив наказ від 5 лютого 1958 р. № 34. У ньому йшлося про попередження зловживань і розтрат коштів. Ревізія ОВНО фінансово-господарської діяльності виявила, що працівники Збараського дитячого будинку не ліквідували списаних речей, а підмінювала їх на нові. Такі випадки були не поодинокі. Внаслідок чого посилювався контроль за матеріальними цінностями та фінансово-господарськими документами [4, арк. 1–3]. Вважаємо, що зміна директора ТІУКВ пов'язана зі згадуваним інцидентом.

На 1959 р. сума витрат на утримання і функціонування ТІУКВ становила закладалася 581 тис. крб., з них 330 тис. крб. заробітна плата працівників і нарахування до неї 19 тис. крб., зарплата нештатних працівників – 33 тис. крб. [6, арк. 1–10]. У поточному році списано дрібного інвентаря на суму 1472 крб. [5, арк. 1–5]. Канцелярські і господарські витрати склали 38 тис. крб., відрядження – 42 тис. крб., навчальні витрати – 36 тис. крб., що передбачали придбання книг, журналів для поповнення бібліотечних фондів – 50 тис. крб., капітальний ремонт приміщення – 9 тис. крб. [6, арк. 1–10]. Варто зауважити, що штатна структура ТІУКВ складалася з

науково-педагогічного та адміністративно-управлінського персоналу. До останнього входило 9 осіб [6, арк. 1–10].

Зацікавленість складають предмети закупівлі в розмірі 50 тис. крб. Зокрема, придбано 117 кінофільмів – 23400 крб., дві шафи-вітрини – 2 тис. крб., десять шаф – 7 тис. крб., п'ять столів – 2500 крб., двадцять напівм'яких крісел – 1200 крб., тридцять крісел – 1200 крб., доріжки (36 м) – 3600 крб., десять скатертин – 2 тис. крб., один стелаж для бібліотеки – 3 тис. крб., одну друкарську машинку – 1600 крб., п'ять комплектів карнизів – 2500 крб. На курси підвищення кваліфікації освітян області виділили 57 тис. крб. [6, арк. 1–10]. Списано дрібного інвентаря в поточному році на суму 200 крб. [7, арк. 2]. Основна сума коштів використовувалася як і в попередні роки, на кабінет кіно та бібліотеку, які безпосередньо здійснювали масову роботу із освітянами області.

Варто зауважити, що архівні дані з фінансової діяльності ТІУКВ за 1960 р. відсутні. Однак деякі відомості містяться в документах за 1961 р. Наприклад, чисельність працівників залишалася в кількості – 31 особа із фондом місячної зарплати 2610 крб. [8, арк. 1]. Списано дрібного інвентаря в поточному році на суму 214 крб. [9, арк. 1–6]. Більше відомостей щодо фінансової діяльності ТІУКВ містяться в документах за 1961 р. Сума витрат в поточному році закладалася 66 тис. крб., з них 34 тис. крб. заробітна плата працівників ТІУКВ і нарахування до неї 1900 крб., зарплата нештатних працівників – 5 тис. крб. Площа приміщення закладу 513 м², функціонувало 11 пічок для обігріву [10, арк. 1–8]. Як видно із документу суми на ТІУКВ зменшилися вдесьтеро, що пов'язано з грошовою реформою 1961 р. і стосувалося всього населення. За рахунок чого збільшувалося приміщення до 513 м² у джерелах не вказано.

Канцелярські витрати становили 544 крб., навчальні видатки – 2720 крб., закупівля поліграфії – 1280 крб., капітальний ремонт – 5630 крб., обласні семінари – 8 тис. крб. Закуплено на потреби ТІУКВ в 1961 р. кінофільмів на суму 2600 крб., п'ятдесят стільців – 250 крб., п'ять шаф – 225 крб., доріжка (40 м) – 400 крб., десять комплектів карнизів – 600 крб., п'ять шаф для кінофільмів – 350 крб., один кіноапарат – 575 крб. [10, арк. 1–8]. Зауважуємо, що витрати, пов'язані із закупівлею інвентаря, різко зменшилися у зв'язку із грошовою реформою. Важливим було те, що 10 лютого 1961 р. голова профспілки з необхідних коштів виділив 50% коштів для доплати водієві ТІУКВ за ненормований робочий день [10, арк. 1–8].

Адміністративно-управлінського персоналу на 1962 р. в ТІУКВ числилося 8 осіб [11, арк. 4]. Списано малого інвентаря на суму 248 крб. [12, арк. 3]. Заробітна плата працівників залишалася стабільною і складала 32 тис. крб., окремо обліковувалася робота курсів підвищення кваліфікації освітян Тернопільської обл. і складала 10 тис. крб., відрядження – 18 тис. крб. [12, арк. 3]. На 1962 р. сума витрат закладалася в бюджет установи в розмірі 64 тис. крб., з них 34 тис. крб. заробітна плата працівникам і нарахування до неї 1900 крб., зарплата нештатних працівників – 2200 крб. Площа приміщення закладу 513 м², яку обігрівало 13 пічок. Дрібні витрати становили канцелярське приладдя, папір, скріпки, зошити, стрічки до друкарських машинок – 370 крб., поштово-телеграфні послуги – 1200 крб., передплата газет: «Зірка», «Учительська газета», «Молодь України», «Берлінер цейтунг», «Радянський спорт», «Радянська Україна», «Радянський освіта», «Комсомольська правда», «Москау нюс», «Нейес лебен» – 90 крб. Типографія обходилася в 2 тис. крб., опалення – 123 крб., світло – 544 крб., господарські видатки на придбання віників, мила, щіток для підлоги та інше – 293 крб., закупівля дрібного інвентаря – 359 крб. [13, арк. 1–5]. Змінювалася упродовж 1957–1962 рр. кількість пічок для обігріву, можна припустити про їх встановлення та модернізацію в заявлені роки. Можливо це спричинено неможливістю централізованого опалення забезпечити значну площу опалення достатньою кількістю тепла.

У архівних документах є детальна інформація щодо оплати семінарів підвищення кваліфікації вчителів. Зокрема, одноденні семінари (740 осіб, 24 групи слухачів по 30 осіб у кожній), разом з відрядженням становили – 2520 крб. Дводенні семінари, розраховані (на 300 осіб) – 1550 крб., обласні педагогічні читання – 1900 крб. [13, арк. 6–12]. Отож, на 1962 р. підвищили педагогічну майстерність 1040 освітян Тернопільської обл.

На потребі ТІУКВ закуплено в 1962 р. десять гардеробних шаф – 600 крб., сто стільців – 750 крб., десять диванів – 750 крб., доріжку (60 м) – 300 крб., сто простирадл – 700 крб., сто покривал – 1 тис. крб., п'ятдесят подушок – 250 крб., тридцять два ліжка – 650 крб., шість письмових двотумбових столів – 450 крб., шість книжкових шаф – 300 крб. Вводилася посада сторожа із заробітною щомісячною платою – 30 крб. [13, арк. 6–12]. Констатуємо факт укомплектування гуртожитку інституту для забезпечення місцями проживання освітян області під час їхнього навчання в ТІУКВ.

На 1963 р. сума витрат закладалася в розмірі 99 тис. крб., з них 34 тис. крб. заробітна плата працівників ТІУКВ, нештатних працівників – 11 тис. крб., на проведення курсів підвищення кваліфікації – 35 тис. крб. Нарахування до заробітної плати становило 1900 крб., господарські видатки і канцтовари – 5300 крб., відрядження – 6 тис. крб., навчальні видатки – 4 тис. крб., придбання інвентаря – 5 тис. крб., капітальний ремонт – 2 тис. крб., інші витрати – 6 тис. крб. Списано дрібного інвентаря на суму 9 тис. крб. [14, арк. 1–4]. Дані про заробітну плату працівників та закупівлі в архівних даних за 1963 р. відсутні. Проте є дані в документах за 1964 р., що містять відомості про заробітну плату працівників за 1963 р., які фактично не змінилися.

На 1964 р. кількість працівників сягала 28 осіб. З'являються відомості про гуртожиток ТІУКВ, на який виділено 400 крб. [15, арк. 3]. На поточний рік з бюджету виділено 99 252 крб., з них 36 тис. крб. заробітна плата працівників ТІУКВ, для нештатних працівників – 2200 крб., курси підвищення кваліфікації – 35 тис. крб. Нарахування до заробітної плати – 2100 крб., господарські видатки і канцтовари – 5500 крб., відрядження – 6500 крб., навчальні видатки – 6500 крб., придбання інвентаря – 10 тис. крб., капітальний ремонт – 25 тис. крб. Площа приміщення закладу збільшилася і складала 776,6 м², які обслуговували 8 пічок для обігріву та адреса розміщення змінювалася з вул. Сталіна, 7 – на вул. Карла Маркса, 7. Штатний персонал становив 35 осіб. Цікавим фактом було те, що за рахунок економії коштів утримували методиста кіно, експедитора та 0,5 ставки прибиральниці. Вперше згадується обслуговуючий персонал гуртожитку ТІУКВ: одна ставка коменданта зі щомісячною зарплатою в розмірі 36 крб. та 3 ставки прибиральниць із зарплатою в 30 крб. на місяць [16, арк. 1–16].

Передплата газет проводилася стабільно із зазначеними назвами та в сумі 90 крб., поштово-телеграфні видатки – 1457 крб., канцелярські видатки на скріпки, кнопки, олівці, папір для машини, папір копіювальний, чорнила, папки, зошити, папки-скорозшивачі – 621 крб. і видатки на опалення – 123 крб. електрика – 618 крб., поліграфічні послуги – 1400 крб., господарський реманент – 736 крб. видатки в сумі (стаття 3) – 5500 крб. [16, арк. 1–6].

Звертаємо увагу на витрати, пов'язані із відрядженнями, які в 1964 р. передбачали поїздки до Києва для 27 осіб за викликом Міністерства освіти УРСР в сумі 980 крб. Відрядження у школи,

дитячі садки, дитячі будинки та інші освітні заклади області (27 осіб) – 5520 крб. Рецензії методичних матеріалів, придбання книг, журналів, видавництво брошур – 5600 крб., хоча планувалося 14 тис. крб., але не здійснено закуплю кінофільмів, а їх придбання перенесено на кінець року на суму 4500 крб. Проведення семінарів для освітян області: дводенні (70 осіб) – 2520 крб., триденні (300 осіб) – 1500 крб., обласні педагогічні читання (400 осіб) – 6 тис. крб., капітальний ремонт гуртожитку – 25 тис. крб. [16, арк. 7–8]. У 1964 р. збільшується матеріально-технічна база із появою гуртожитку та його реконструювання. Помітно відчуються затримки у фінансуванні

ТІУКВ, можливо пов'язані із капітальним ремонтом гуртожитку.

У 1964 р. придбано шістдесят ліжок на суму 2400 крб., п'ятдесят крісел – 250 крб., десять столів – 500 крб., двадцять п'ять тумбочок – 750 крб., десять картин – 500 крб., п'ятдесят килимів на стіну – 500 крб., доріжку (100 м) – 1 тис. крб., тридцять столів – 600 крб., вісімдесят крісел – 320 крб., один ротатор з електронікою – 230 крб., десять карнизів карнизів – 500 крб., спортивний інвентар – 300 крб., навчальне приладдя – 150 крб., кінофільми – 7350 крб. [16, арк. 9–16].

Інформація щодо штатних одиниць ТІУКВ, ставок щомісячної оплати праці подано в таблиці.

Таблиця

№	Назва посади	Число штатних одиниць	Ставка на місяць (крб.)							
			1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964
	Директор	1	1518	1265	1265	-	138	138	138	138
	Заступник директора по науковій частині	1	1092	1201	1201	-	120	120	120	120
	Завідувач кабінету математики і фізики	1	1020	1020	1020	-	102	102	93	93
	Завідувач кабінету мови і літератури	1	1020	1020	1020	-	102	102	102	102
	Завідувач кабінету освіти дорослих	1	-	-	-	-	-	-	102	102
	Завідувач кабінету біології і хімії	1	1020	1020	1020	-	102	112	112	112
	Завідувач кабінету історії та географії	1	1232	1232	1020	-	102	102	102	102
	Завідувач кабінету педагогіки	1	1020	1020	1020	-	102	102	102	102
	Завідувач кабінету фізичного виховання	1	850	850	935	-	93	93	102	102
	Методист фізики	1	710	710	710	-	85	85	85	85
	Завідувач кабінету позакласної (з 1973 р. та піонерської) роботи	1	935	935	935	-	93	93	85	85
	Завідувач кабінету дитячих садочків	1	850	850	935	-	93	93	104	104
	Завідувач кабінету дошкільних установ	1	-	-	-	-	-	-	93	93
	Завідувач кабінету іноземної мови	1	935	935	1 020	-	102	102	102	102
	Методист з іноземної мови	1	765	690	710	-	93	76	-	-
	Завідувач кабінету кіно	1	935	935	935	-	102	102	102	102
	Завідувач кабінету виховного навчання	1	-	-	-	-	-	-	102	102
	Методист географії	1	850	850	850	-	85	85	-	-
	Методист педагогіки	1	850	850	850	-	93	85	-	-
	Завідувач кабінету початкової школи	1	1 020	1 020	1 020	-	102	102	102	102
	Методист хімії	1	710	710	-	-	85	85	85	85
	Методист сільського господарства	1	710	710	710	-	85	85	85	85
	Методист машинознавства	1	720	710	-	-	71	85	-	-
	Методист навчальних приладів	1	-	-	-	-	-	-	76	76
	Методист співів	1	-	-	690	-	71	85	-	-
	Методист трудового навчання	1	-	-	690	-	-	-	-	-
	Завідувач кабінету трудового навчання	1	-	-	1020	-	102	102	-	-
	Методист слюсар справи	1	720	710	795	-	-	-	-	-
	Методист дитячих садочків	1	-	-	-	-	-	79	-	-
	Методист мови і літератури	1	710	710	850	850	85	85	85	85
	Монтажник експедитор	1	450	450	-	-	-	45	45	45
	Експедитор	1	360	360	450	-	45	-	45	45
	Завідувач дитячих будинків	1	1020	1020	1049	-	104	104	-	-

Бухгалтер	1	410	410	410	-	41	41	41	41
Секретар	1	360	360	360	-	36	36	36	36
Бібліотекар	1	640	640	640	-	64	64	64	64
Завідувач господарської частини	1	450	450	450	-	45	45	30	30
Прибиральниця	1	300	300	300	-	36	30	30	30
Шофер	1	-	410	676	-	-	-	-	-
Сторож	1	-	-	-	-	-	-	30	30

[1, арк. 1–7; 3, арк. 1–13; 6, арк. 1–10; 11, арк. 1–24; 13, арк. 1–12; 16, арк. 1–16].

Аналіз таблиці свідчить про те, що упродовж восьми років суттєвих мін не зазнала. Не враховуючи грошову реформу 1961 р., коли прибутки населення удвічі знецінилися. Зростання заробітної плати зафіксовано лише у директора ТІУКВ та його заступника. Суттєві зміни стосувалися назв методичних кабінетів. Наприклад, кабінет дошкільних установ функціонував до кінця 1950-х рр., а починаючи з 1960-х рр. ввели в структуру ТІУКВ кабінет виховного навчання. Кабінет позакласної роботи (1963 р.) змінив назву на кабінет позакласної та піонерської роботи. Основна частина кабінетів та методистів залишалася сталою про що свідчать дані таблиці. Від фінансової спроможності закладу залежала ставка сторожа та водія. Останнього дофінансовувала профспілкою за ненормований робочий час. Про відсутність деяких ставок методистів, можемо припустити, що це пов'язано із браком кадрів. Чіткішу картину фінансово-господарської діяльності закладу в означених роках неможливо висвітлити через відсутність архівних документів.

Баланс виконання кошторису витрат на 1965 р. свідчив, що на діяльність закладу виділено на початок року суму в розмірі 89 тис. крб., на кінець року вона становила 110 тис. крб. На курси підвищення кваліфікації виділено 19 тис. крб., що включало в себе заробітну плату в розмірі 7 тис. крб., нарахування – 406 крб., адміністративно-господарські видатки – 344 крб., відрядження – 11 050 крб., навчальні витрати – 200 крб. Привертає увагу кредиторська заборгованість на 1 січня 1966 р., що становила 1230 крб. Найбільша заборгованість була в оплаті мережі зв'язку, обласній друкарні, ремонтно-побутовому управлінню. Із запланованих коштів в розмірі 19 тис. крб., фактично витрачено 16 500 крб. Гуртожиток інституту профінансовано в розмірі 14 530 крб. [17, арк. 1–9]. Аналіз фінансування ТІУКВ свідчив про те, що видатки були набагато вищими, ніж заплановані кошти, закладені в бюджет установи. Це пов'язано зі збільшенням відряджень працівників інституту, які виконували контролюючі функції, в сфері

дошкільної та шкільної освіти Тернопільської обл., капітальний ремонт гуртожитку ТІУКВ, що потребувало значних ресурсів.

Заробітна плата штатних працівників залишалася стабільною в розмірі 36 тис. крб., нарахування до неї – 2 тис. крб., канцелярські і господарські видатки – 5500 крб., відрядження – 6500 крб., закупівля книг – 14 тис. крб., хоча було заплановано – 5600 крб., придбання інвентаря – 7 тис. крб., капітальний ремонт – 20 тис. крб., інше – 6 тис. крб. Окремо дофінансовували кошти на відрядження до Києва на 5 днів (для 27 осіб) в сумі 866 крб., постійно здійснювалися виїзди в школи та освітні заклади області (на 120 днів) для 27 осіб в сумі 5600 крб. Вагомою закупівлею було придбання кінофільмів – 8 тис. крб., книги – 2 тис. крб., передплата журналів – 500 крб., рецензії, доповіді – 1420 крб., видавництво брошур, методичних збірників, плакатів – 2080 крб. Стабільно проводили дводенні та триденні семінари та обласні читання для 1320 освітян області. Інвентар який закупили на потреби інституту – простирадла (200 шт.) – 1600 крб., покривала (100 шт.) – 400 крб., карнизи (20 шт.) – 1 тис. крб., стільці (30 шт.) – 120 крб., столи (10 шт.) – 300 крб., тумбочки (10 шт.) – 100 крб., шафи гардеробні (2 шт.) – 560 крб., стенди (5 шт.) – 425 крб., стелажі для бібліотеки (10 шт.) – 550 крб., портрети (10 шт.) – 420 крб., арифмометр (1 шт.) – 25 крб., спортивне приладдя та наочний інвентар – 1500 крб. [18, арк. 1–44].

Варто зауважити, що 1964–1965 рр. ознаменувалися повною реконструкцією та капітальним ремонтом гуртожитку ТІУКВ, його укомплектуванням всім необхідним для прийому слухачів курсів підвищення кваліфікації освітян Тернопільської обл. Важливо, що упродовж зазначених років виділялися значні фінансові вливання на укомплектування бібліотечного фонду ТІУКВ. Закуплено багато фільмів та спеціальних шаф для їх зберігання. До штатного розпису ТІУКВ входили чотири посади: завідувач фільмотекою (2 особи) з окладом заробітної плати в 85 крб. на місяць і фільмоперевірники (2 особи) з окладом

заробітної плати в 47 крб. на місяць. Важливим документом був кошторис спеціальних коштів ТПУКВ на 1965 р. на 70 ліжко-місць. У якому йдеться про 60 місць-ліжок з оплатою 70 коп. на добу для слухачів курсів підвищення кваліфікації вчителів [18, арк. 1–44].

Висновки. Отож, упродовж 1957–1965 рр. ТПУКВ отримував фінансування з державного бюджету. Однак запланованих коштів постійно бракувало, що свідчило про тотальну економію ресурсів. Важливо підкреслити, що контроль з боку ревізійних структур відбувався у фінансовій площині, про що свідчить факт виявлення зловживань, пов'язаних зі списанням матеріальних цінностей. Внаслідок чого посилювався контроль за фіксацією інвентаризації закладів освіти та обов'язкового факту оформлення актів прийому-передачі майна. Грошове заохочення до написання виступів на педагогічних читаннях, рецензування методичних матеріалів – свідчило про доволі «оригінальний

інструмент» в руках органів радянської влади для здійснення соціалістичної пропаганди в регіоні. Тим не менше, основні статті видатків, пов'язані з виплатою заробітної плати працівникам, повністю покривалися. Фінансувалося у повному обсязі придбання кінофільмів, пропагандистських книг та журналів. Достатнє фінансування сприяло тому, що у 1965 р. відкриваються нові посади, пов'язані із поширенням візуальних технічних засобів кіно, їх впливу на молоде покоління. Усі решту статті бюджету ТПУКВ не завжди виконувалися. Зокрема, додаткового дофінансування вимагали статті витрат на відрядження до Києва і у дошкільні та шкільні навчальні заклади Тернопільської обл. Результати проведеного дослідження свідчать про те, що фінанси в основному виділялися на пропаганду та популяризацію радянського ладу, соціалістичного способу життя серед освітян регіону, які мали сприяти формуванню нового покоління «будівників комунізму».

Список літератури:

1. Держархів Тернопільської обл. Ф. 2062. Оп. 1. Спр. 71. Арк. 7
2. Там само. Спр. 110. Арк. 4
3. Там само. Спр. 112. Арк. 13
4. Там само. Спр. 114. Арк. 3
5. Там само. Спр. 141. Арк. 3
6. Там само. Спр. 143. Арк. 10
7. Там само. Спр. 172. Арк. 4
8. Там само. Спр. 185. Арк. 1
9. Там само. Спр. 187. Арк. 6
10. Там само. Спр. 189. Арк. 8
11. Там само. Спр. 195. Арк. 24
12. Там само. Спр. 197. Арк. 3
13. Там само. Спр. 199. Арк. 12
14. Там само. Спр. 211. Арк. 4
15. Там само. Спр. 228. Арк. 3
16. Там само. Спр. 230. Арк. 16
17. Там само. Спр. 239. Арк. 9
18. Там само. Спр. 241. Арк. 44
19. Дрогобицький І. Ідеологічний аспект діяльності установ післядипломної педагогічної освіти у західноукраїнському регіоні 1939 – 1950 рр. (на прикладі Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти) // *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія: Історія.* № 24. 2009. С. 110–119.
20. Кравчук Л.В. Радянська освіта Тернопільщини в 40-х роках: ідеологічний і методологічний аспекти // *Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць.* 2015. Випуск 99. С. 30–41.
21. Мартинів М.А. Особливості кадрової політики радянської влади у системі перепідготовки учительських кадрів у Тернопільській області в повоєнний період // *П'ять Геретівські читання: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Тернопіль: ТОКІППО.* 2021. С. 166–171.
22. Мартинів М.А. Особливості становлення і функціонування Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів (перша половина 40-х рр. ХХ ст.) // *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки.* 2022. Том 33 (72) № 3. С. 69–77.
23. Мартинів М.А. Особливості фінансового та матеріального становища Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів 1945–1950 рр. // *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія.* 2022. Том 2 (47). С. 51–59.

24. Мартинів М.А. Ідеологічна складова навчально-виховної діяльності Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів 1945–1950 рр. // *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. 2023. Том 34 (73) № 2. С. 63–70.

Martyniv M.A. FINANCIAL SITUATION OF TERNOPIL INSTITUTE IMPROVEMENT OF TEACHERS' QUALIFICATIONS (1957–1965)

The article is devoted to the analysis of the peculiarities of the financial situation of Ternopil Institute for the Improvement of Teachers' Qualifications (hereinafter referred to as TIITQ), provision of the institution with everything necessary for conducting qualification improvement training courses for educators – from stationery and methodical literature to bed linen, etc. It analyzes the changes in the salary of full-time employees during the researched period. Also, the change in the names of the offices, the turnover in the full-time staff of the institute, the reasons for overspending of some budget items and additional funding of TIITQ are being noted.

The historical data contains documents related to the estimated financing of TIITQ, but a significant number of them were removed from the funds of the State Archive of Ternopil Region (hereinafter – SATR). Based on this, the issues of the financial situation in 1965 are not fully revealed. The issue of financing the organization required extensive study, taking into account the tasks assigned to it in the field of education throughout the region, in particular, total control over teachers. The institute was holding a prominent place in the process of retraining educational personnel, and was fulfilling the “social procurement” of the then-Soviet system. Continuity of the educational process required funds. This is evidenced by the expenses associated with conducting pedagogical readings, when the best methodical developments of employees, after receiving favorable reviews from TIITQ methodologists, were published. The budget item envisaging expenses for business trips was stable, and the necessary funds were compensated by the regional budget every year.

The article draws attention to official abuses regarding the material base of educational institutions as attested by the reports of audit commissions, as well as by the recordings of material losses. Scientific interest is evoked by the acquisition of literature and newspapers on the relevant subject in the spirit of those times. It is indicated what were the costs of household expenses and how they increased. It was noted that the financing needs grew every year, which was recorded in the cash books and reports of TIITQ Accounting Department. If there was a lack of funds, a trade union was engaged, which additionally financed the positions of a driver, a watchman, and a cleaner. Special attention was paid to the purchase of inventory, stationery, expenses related to the renovation of premises.

Key words: *Ternopil Institute for the Improvement of Teachers' Qualifications, salary, budgetary expenses items, material and financial situation, monetary reform.*